

тех цінностей права и науки о праве, служение которым он считал смыслом своей жизни.

Литература

1. Общетеоретическая юриспруденция: Учебный курс: учебник / под ред. Ю. Н. Оборотова. – Од.: Фенікс, 2011. – 436 с.
2. Оборотов Ю. М. Правові новації та інновації // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції: матеріали міжнар. науково-практ. конф. (м. Одеса, 18 травня 2018 р.). Т. 1. Відп. ред. Г. О. Ульянова. Од.: Гельветика, 2018. – 672 с.
3. Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції: монографія. / [Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін.]; за ред. Ю. М. Оборотова. – Од.: Фенікс, 2012. – 492 с.
4. Бистрицький Є., Зимовець Р., Пролеєв С. Комунікація і культура в глобальному світі. К.: Дух і літера, 2020. С. 289.
5. Сумарокова Л. Н. Юридическая логика: коммуникативная концепция – монография. Од.: Феникс, 2015. – 204 с.

Ключові слова: філософія, юриспруденція, філософія права, комунікативна філософія, інновації, правова свідомість.

Ключевые слова: философия, юриспруденция, философия права, коммуникативная философия, инновации, правовое сознание.

Key words: philosophy, jurisprudence, philosophy of law, communicative philosophy, innovation, legal consciousness.

Рабінович Петро Мойсейович

*Львівський національний університету ім. Івана Франка,
професор кафедри теорії та філософії права
юридичного факультету,
доктор юридичних наук, академік НАПрН України*

БУТТЄВІ ПРАВА ЛЮДИНИ: ДІАЛЕКТИЧНА ЄДНІСТЬ СУБ'ЄКТИВНОГО І ОБ'ЄКТИВНОГО

1. У загальнотеоретичній юриспруденції, якій присвятив основну частину свого фахового життя відомий український учений, професор Юрій Миколайович Оборотов, здавна використовується таке термінологічне словосполучення, як «суб'єктивне юридичне право». Стосовно ж буттєвих (так званих «природних») людських прав використовується, зазвичай, вираз «основоположні права».

Нещодавно я запропонував відображати означені права людини іншим термінопоняттям: «буттєві права». Останнє термінопоняття, як видається, більш точно відображає сутність і призначення таких прав: забезпечувати реальне, земне фізичне і духовне існування кожної людини у природі та в соціумі. У першому випадку прикметник «суб'єктивне» вживається, мабуть, для того, щоб зовсім інше явище – державно-вольові настанови, правила, веління відобразити термінопоняттям «об'єктивне юридичне право».

Та як би то не було, внаслідок наведеного терміновживання, може скластися враження, що у першому явищі (тобто суб'єктивному юридичному праві) нічого об'єктивного не існує; а ось у другому явищі (в основоположних (буттєвих) правах людини) наявність суб'єктивних моментів наче би взагалі не констатується.

Наведена ситуація, гадаю, не сприяє адекватній, коректній інтерпретації кожного зі згаданих феноменів. Це й послугувало причиною аналізу питання, сформульованого у наведеній вище назві пропонованих тез.

2. Видається аксіоматичним, що в основоположних (буттєвих) людських правах суб'єктивного аж ніяк не менше, ніж у будь-яких інших правах. Якщо говорити конкретніше, то суб'єктивність буттєвих прав полягає насамперед у таких їх властивостях:

- по-перше, вони завжди є невід'ємною приналежністю кожного (індивідуального чи колективного) суб'єкта: адже прав безсуб'єктних існувати в принципі не може;
- по-друге, такі права не можуть бути відокремлені, відчужені, відібрані від їх носія;
- по-третє, функціонування (використання чи невикористання) таких прав може відбутися тільки-но за бажанням чи за згодою їх суб'єктів (хоча така згода іноді може бути й вимушеною під впливом якихось чинників, факторів).

Іншими словами, отже, в буттєвих правах людини проявів *суб'єктивності* аж ніяк не менше, ніж у суб'єктивних юридичних правах. І тому розглядуваний феномен було би цілком підставним відображати терміносполукою «суб'єктивні буттєві права».

3. Водночас аналізованому феномену органічно притаманні також певні властивості *об'єктивності*. Останні можна вбачати у тому, що такі права:

- виникають у кожної людини (с певного моменту –навіть ще до її народження) незалежно від її бажання і волі;
- існують у людини протягом усього її життя незалежно від індивідуального бажання та волі як її самої, та і будь-яких інших суб'єктів суспільства;
- не можуть бути відокремлені чи відібрані від їх носія будь-ким;
- є соціальним фактом, який існує поза межами свідомості будь-яких інших суб'єктів, тобто об'єктивно щодо них;
- можуть зникнути лише водночас із існуванням їх носія;
- за їхнім змістом обумовлюються досягнутим рівнем розвитку відповідного суспільства, загальні показники, характеристики якого складаються у цілому незалежно від волі кожного окремого носія людських прав і більшість з яких відповідний суб'єкт застосовує вже «готовими» на момент вступу у різноманітні суспільні відносини.

4. Отож основоположним людським правам органічно притаманні як суб'єктивні, так й об'єктивні властивості. Останні, будучи взаємно суперечливими, становлять проте нерозривну діалектичну єдність, цілісну реальність. Такий висновок, як видається, попереджає однобічність, неповноту їх інтерпретації.

Наостанок зауважу, що більш глибокому обґрунтуванню наведених щойно положень може посприяти урахування результатів колишньої унікальної, тривалої наукової дискусії з проблеми співвідношення об'єктивного і суб'єктивного у праві, яка була проведена на початку 70-х рр. минулого століття журналом «Известия высших учебных заведений. Правоведение» (м. Ленінград) під керівництвом українського професора Петра Омеляновича Недбайла. В усякому разі слід констатувати, що *буттєві* суб'єктивні права (інтерпретовані як певні можливості задоволення потреб кожної людини) існують цілком реально, фактично, достеменно, тобто позитивно (у тому сенсі, який вкладав у це слово відомий французький філософ XIX ст. Огюст Конт.

Ключові слова: права людини, суб'єктивне, об'єктивне.

Ключевые слова: права человека, субъективное, объективное.

Key words: human rights, subjective, objective.

Костенко Олександр Миколайович

Інститут держави і права імені В. М. Корецького

Національної академії наук України

завідуючий відділом, доктор юридичних наук, професор

ЩО ТАКЕ СУД?

Концепція суду у світлі соціально-натуралістичної юриспруденції

В будь-якому суспільстві виникає потреба в існуванні суду в тому чи іншому вигляді. Згідно з соціальним натуралізмом, це – цілком природна потреба, вона породжується ПРИРОДНОЮ НЕОБХІДНІСТЮ, тобто необхідністю що впливає з законів соціальної природи. Суд – це інструмент застосування законодавства, необхідний для протидії людському свавіллю, яке руйнує суспільне життя людей, і тому суперечить законам соціальної природи.

ПРОБЛЕМА: *Як же саме суд виконує свою соціально-природну роль?*

Суд виконує цю роль тим, що: 1) застосовує спеціальну процедуру для пізнання істини про предмет судження (судівництва); 2) на основі цього пізнання застосовує законодавство для забезпечення справедливості свого рішення. Справедливе судове рішення має властивість сприяти узгодженню людської поведінки з законами соціальної природи, і зокрема із законами природного права.

Так може інтерпретуватися роль суду, виходячи з соціально-натуралістичного праворозуміння, заснованого на ідеї верховенства законів природного права [1].

Отже, без пізнання судом істини про предмет судження (судівництва) не може бути справедливого судового рішення, і місія суду по узгодженню поведінки людей з законами природного права не може бути успішно виконана.